

BURHAN
SÖNMEZ

Istanbul Istanbul

Traducere din limba turcă de
Leila Ünal

3
TREI

Prima zi

Povestește Studentul Demirtay

UȘA DE FIER

— De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta, am spus. Nu se mai văzuse așa ninsoare în Istanbul. Două călugărițe pleacă la miezul nopții de la spitalul Sfântul Gheorghe din Karaköy, îndreptându-se spre Biserica Sfântul Anton ca să ducă vestea cea proastă. Pe lângă ziduri erau numai leșuri de păsări. În acea lună aprilie, florile arborelui lui Iuda înghețaseră pe ramuri și se desprindeau, iar câinii vagabonzi erau măturați de viscolul care îi izbea ca o sabie. Doctore, ai mai văzut ninsoare în aprilie? De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Una dintre călugărițele care înaintau cu greutate pe viscol era tânără, iar cealaltă, în vârstă. Când se apropiau ele de Turnul Galata, călugărița tânără îi spune celei bătrâne: De când am început să urcăm dealul, ne urmărește un bărbat. Călugărița cea bătrână îi răspunde că un bărbat care le urmărește pe furtună și întuneric nu poate avea decât un scop.

Auzind de departe zgomotul ușii de fier, am tăcut și l-am privit pe Doctor.

Celula era rece. În vreme ce îi povesteam Doctorului, Frizerul Kamo zăcea chirchit pe betonul gol-goluț. Nu aveam cu ce să ne învelim, ne încălzeam înghesuindu-ne unul în altul ca puii de cățea. Timpul se învărtea în gol de zile întregi și nu mai deosebeam ziua de noapte. Aflaserăm ce e durerea și în fiecare zi simțeam teroarea cum ne umple sufletul când eram duși la tortură. În scurta pauză în care ne pregăteam să trăim durerea, omul era totuna cu animalul, sănătosul cu nebunul și îngerul cu demonul. Când zgomotul ușii de fier a răsunat pe coridor, Frizerul Kamo s-a îndreptat de spate.

— Vin să mă ia, a zis el.

M-am ridicat, m-am dus la ușa celei și am privit afară prin ferestruica de la nivelul ochilor. Încercând să-i văd pe cei care veneau dinspre ușa de fier, fața mi-a fost inundată de lumina becului de pe coridor. Nu se vedea nimeni, probabil așteptau la intrare. Am clipit, deranjat de lumină. Am aruncat o privire la celula de vizavi și m-am întrebat dacă tânăra azvârlită astăzi acolo ca un animal rănit mai trăia sau nu.

Când zgomotele de pe coridor s-au potolit, m-am așezat la loc și mi-am pus picioarele peste picioarele Doctorului și ale Frizerului Kamo. Ca să ne încălzim, ne-am încolăcit tălpile desculțe mai bine și ne-am apropiat obrazii de suflarea caldă a celuilalt. Și așteptarea e o artă. Fără să simțim nevoia de a vorbi, am ciulit urechile la sunetele abia perceptibile care răzbăteau de dincolo de perete.

Doctorul fusese închis în celulă cu două săptămâni înainte, iar pe mine mă aruncaseră lângă el în ziua următoare.

Nu numai că-mi curățase rănile, dar mă și învelise cu haina lui. Eram luați în fiecare zi de echipe de anchetă diferite și aduși înapoi după ore întregi, aproape leșinați. Frizerul Kamo însă aștepta de trei zile. De când îl închiseseră nu fusese dus la interogatoriu, nici măcar nu-i strigaseră numele.

Ne obișnuiserăm deja cu celula lată de un metru și lungă de doi metri, care la început ni se părea mică. Podeaua și pereții erau din beton, iar ușa, din metal cenușiu. Înăuntru n-avea nimic. Stăteam pe jos și când ne amorțeau picioarele ne ridicam și mergeam roată. Uneori, când ridicam capul la auzul vreunui țipăt venit de departe, ne priveam fețele în lumina chioară care pătrundea din coridor. Ne petreceam timpul dormind sau vorbind. Sufeream foarte tare de frig și pierdeam în greutate cu fiecare zi ce trecea.

Am auzit din nou zgomotul ruginit al ușii de fier. Anchetatorii plecau fără să fi luat pe nimeni din celule. Am așteptat cu urechile ciulite, să fim siguri. Odată cu închiderea ușii de fier, zgomotele au amuțit și pe coridor s-a așternut liniștea. Frizerul Kamo, care respira adânc, a zis:

— Javrele, nu m-au luat, au plecat fără să ia pe nimeni.

Și-a înălțat capul și a privit spre tavanul întunecat, apoi s-a chircit pe podea.

Doctorul mi-a spus să continui povestea.

De-abia începusem „Cele două călugărițe mergeau pe ninsoarea...” când Frizerul Kamo s-a întors brusc și m-a prins de braț.

— Puștiule, nu poți să schimbi povestea asta și să ne zici ceva mai ca lumea? mi-a spus. E-al dracului de frig aici, n-ajunge că înghețăm pe betonul ăsta, mai spui și tu povești cu ninsoare și viscol?

Oare Kamo ne considera prieteni sau dușmani? Oare se înfuria și ne privea cu dispreț pentru că îi spusese că de trei zile vorbește în somn? Poate dacă l-ar lua o dată legat la ochi, l-ar atârna și i-ar sfâșia carnea, ar învăța să aibă încredere în noi. Deocamdată se mulțumea să ne suporte vorbele și trupurile zdrobite. Doctorul l-a atins ușor pe umăr și i-a spus:

— Dormi liniștit, Kamo.

Frizerul s-a culcat la loc.

— Nu se mai văzuse o asemenea căldură în Istanbul, am reluat povestea. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Două călugărițe plecau la miezul nopții de la spitalul Sfântul Gheorghe din Karaköy, îndreptându-se spre Biserica Sfântul Anton ca să ducă vestea cea bună. Păsările înșirate pe streșini ciripeau vesele. Florile arborelui lui Iuda erau aproape înflorite în miezul iernii, iar câinii vagabonzi mai că se topeau de căldură. Ai mai văzut caniculă ca-n deșert în toiul iernii, Doctore? Una din călugărițele care înaintau cu greu pe căldura aia era tânără, iar cealaltă în vârstă. Când urcau spre Turnul Galata, călugărița tânără îi spune celeilalte: De când am început să urcăm dealul, ne urmărește un bărbat. Călugărița cea bătrână îi răspunde că un bărbat care le urmărește pe un drum lăturalnic în întuneric nu poate avea decât un scop: violul. Au urcat dealul în grabă. Nu era nimeni în jur. În această zi neașteptat de caldă oamenii se înghesuieră să meargă pe Podul Galata, coborâseră pe malul Cornului de Aur, iar acum, la miezul nopții, lăseseră străzile pustii. Călugărița cea tânără spune: Bărbatul se apropie, ne va prinde din urmă înainte să ajungem în vârful dealului. Atunci să fugim, propune cea bătrână. Cu fustele lor lungi și hainele groase de pe ele, au

trecut alergând prin fața unor panouri publicitare, magazine de discuri și librării. Toate erau închise. Călugărița tânără se uită în urmă și zice: Aleargă și bărbatul. Abia mai respirau și sudoarea le curgea pe spinare. Bătrâna spune: Să ne despărțim înainte să ne prindă. Măcar una din noi să scape. Au luat-o la fugă pe străduțe diferite fără a ști ce le așteaptă. Cea tânără a apucat-o spre dreapta, gândindu-se că n-ar trebui să se mai uite în urmă. Și-a amintit de povestea din Cartea Sfântă și, cu gândul să nu aibă aceeași soartă cu a celor care se întorceau și aruncau o ultimă privire orașului, de departe, și-a concentrat atenția asupra străduțelor înguste și a continuat să alerge prin beznă, schimbând mereu direcția. Cei care spusese că era o zi blestemată avuseseră dreptate. Clarvăzători care considerau căldura excesivă din toii iernii un semn de rău augur apăruseră la televizor, iar nebunii cartierului bătuseră toată ziua în table de metal. După un răstimp, călugărița cea tânără observă că nu se mai aud alți pași în afară de ai ei și își domolește fuga la un colț de stradă. Rezemându-și spatele de un zid, pe o stradă necunoscută, și privind în jur, înțelege că se rătăcise. Nu era nici țipenie de om. Ia pe lângă ea un câine care i se gudura la picioare și merge încet-încet pe lângă ziduri. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Când cea tânără ajunge în sfârșit la Biserica Sfântul Anton, află că cealaltă călugăriță nu sosise încă. Povestește repede ce li se întâmplase, alarmând pe toată lumea. Tocmai când se pregăteau să iasă în căutarea călugăriței bătrâne, ușa de la intrare se deschide și aceasta se năpustește înăuntru, răvășită toată. Cade pe un scaun, își trage suflarea și bea două cani cu apă. Călugărița cea tânără o întrebă cu nerăbdare: Ce s-a întâmplat? Povestește. Călugărița cea bătrână începe: Am

cotit întruna pe străduțe diferite, să-mi piardă urma, dar n-am reușit să scap de el. În cele din urmă am înțeles că mă va prinde. Și ce-ai făcut? a întrebat cea tânără. M-am oprit la un colț și bărbatul s-a oprit și el. Și după aia? Mi-am ridicat fusta. Și după-aia? Și-a lăsat și el chiloții în jos. Și ce s-a întâmplat? Ce să se întâmple, o femeie cu fusta ridicată aleargă mai repede decât un bărbat cu chiloții în vine.

Frizerul Kamo a început să râdă de-acolo de unde stătea. Îl vedeam râzând pentru prima dată. Trupul i se mișca de parcă se distra în vis cu creaturi ciudate. Am repetat ultima frază.

— O femeie cu fusta ridicată aleargă mai repede decât un bărbat cu chiloții în vine.

Râsul Frizerului Kamo deveni hohot. M-am întins să-i acopăr gura cu palma. Deodată a deschis ochii și m-a privit. Dacă paznicii ne auzeau și veneau, ori ne băteau, ori ne pedepseau punându-ne să stăm în picioare la perete ore întregi. Și nu voiam să ne petrecem astfel timpul rămas până la următoarea repriză de tortură.

Frizerul Kamo s-a ridicat în șezut și s-a rezemat de peretele din fața noastră. Răsufla din greu și fața i-a devenit serioasă, ca înainte. Arăta ca bețivii care după ce cad noaptea într-un șanț, când se trezesc, habar nu au unde se află.

— Azi am visat că ardeam, a zis el. În cercul cel mai jos al Infernului luau lemnele tuturor celor din jurul meu și le aruncau în focul meu. Și tot îmi era frig, la dracu'. Ceilalți păcătoși țipau, iar timpanele mi se spărgeau și se vindecau la loc de-o mie de ori. Pălălaia se înțețea din ce în ce mai mult, dar eu nu mă mai săturam de atâtea flăcări. Voi nu erați acolo. M-am uitat la toate fețele pe rând, n-am

văzut niciun student sau doctor. Voiam doar mai mult foc, urlam ca vitele înjunghiate și imploram. Bogătașii, predicatorii, poeții fără talent și mamele fără inimă care ardeau vizavi mă priveau din mijlocul flăcărilor. Rana din suflet nu mi se înnegrea, să se prefacă în cenușă, iar memoria nu mi se topea, să pot scăpa de ea. În ciuda flăcărilor care topeau fierul, îmi aminteam încă de trecutu-mi blestemat. Căiește-te, îmi spuneau. Dar e de-ajuns? Sufletele voastre au scăpat când vă căiați? Voi, toți deținutii iadului! Nenorociților! Eu eram un frizer de rând, care înainte aducea o pâine în casă, care avea o plăcere să citească, dar care nu avea copii. În ultimele zile, când viața ni s-a întors pe dos, nevasta mea nu mi-a zis niciun cuvânt greu. Aș fi vrut s-o facă, dar mi-a refuzat până și un blestem. Toate gândurile pe care aș fi vrut să i le spun când eram treaz i le-am zis la beție. Într-o noapte m-am dus la ea și i-am spus că sunt un amărât. Am așteptat să mă înjosească, să țipe la mine. Am încercat să-i surprind disprețul din ochi, dar când și-a întors privirea în partea cealaltă nu i-am putut citi pe chip decât tristețea. Cel mai rău la o femeie este să fie întotdeauna mai bună decât tine. Inclusiv mama. Vă uitați ciudat pentru că zic așa ceva, dar nu-mi pasă.

Frizerul Kamo și-a frecat barba și s-a întors cu fața spre lumina ce intra pe ferestruică. În afară de faptul că nu se spălase de trei zile, de când era închis, era evident că nici când nu era întemnițat nu prea se atinsese de apă, judecând după părul murdar din prima zi, după unghiile netăiate și după mirosul de cocă râncedă pe care-l emana. Mă deprinsesem cu mirosul Doctorului, eram obișnuit și cu al meu, dar al lui Kamo își făcea simțită prezența ca o stafie. După trei zile de tăcere, acum vorbea cu aprindere.

— Pe nevastă-mea am întâlnit-o prima dată în ziua când mi-am inaugurat prăvălia în vitrina căreia scria „Frizerul Kamo“. Își adusese la tuns fratele mai mic care urma să înceapă școala. L-am întrebat pe băiat cum îl cheamă, apoi m-am prezentat. Mă cheamă Kamil, dar toată lumea îmi spune Kamo. Bine, nene Kamo, a zis băiatul. I-am zis ghicitori și i-am povestit întâmplări amuzante din perioada școlii. Când am întrebat-o despre ea pe viitoarea mea nevastă, care stătea într-un colț și se uita la noi, mi-a răspuns că abia ce terminase liceul și că face croitorie acasă. Ca să-mi evite privirea, s-a uitat pe rând la fotografia cu Turnul lui Leandru, la busuiocul de sub fotografie, la oglinda cu ramă albastră, la briciuri și foarfece. Când i-am întins și ei din colonia cu care stropisem părul băiatului, și-a deschis mâna, apoi și-a dus la nas mâinile mici făcute căuș și stropite cu colonie și a tras în piept mirosul, cu ochii închiși. În clipa aceea mi-am imaginat că sub pleoapele-i închise pe mine mă vede și mi-am dorit ca ochii aceia să fie singurii care să mă privească pentru tot restul vieții. Când nevastă-mea a ieșit din frizerie cu rochia ei înflorată, stropită cu colonie de lămâiță, am ieșit să mă uit după ea. N-o întrebam cum o cheamă. Era Mahizer, care intrase în viața mea cu mâinile ei mici și am crezut că nu va mai ieși vreodată. În seara aceea am mers din nou la fântâna cea veche. În cartierul Menekşe în care-mi petrecusem copilăria, în curtea din spate a casei aveam o fântână. Când rămâneam singur mă întindeam la gura fântânii și mă uitam în întunericul de jos. Nu-mi dădeam seama când trecea ziua sau că mai exista o altă lume fără legătură cu fântâna. Întunericul însemna liniște și de aceea era sfânt. Mă îmbățam cu izul jilăvelii și mă lua amețea de plăcere. Când

cineva îmi spunea că semăn cu tata, pe care nu-l văzusem niciodată, sau când mama mă striga cu numele tatei, Kamil în loc de Kamo, alergam într-un suflet la fântână. Când trăgeam aer în plămâni în bezna nopții, îmi plecam capul de-a binelea și îmi închipuiam că plonjez și ajung până în fundul puțului. Voiam să scap de mama, de tata și de copilăria mea. Pui de javră! Mama rămăsese gravidă cu logodnicul ei care s-a sinucis apoi; m-a născut cu prețul înstrăinării de propria familie și mi-a dat numele logodnicului. Chiar și la vârsta când începusem să ies afară să mă joc, mi-aduc aminte că mă lua din când în când și mă lipea de sânul ei, îmi băga sfârcul în gură și plângea. La mine ajungea gustul lacrimilor ei, în loc de gustul laptelui. Număram pe degete, repetându-mi cu ochii închiși că va trece acest moment, va trece. Într-o zi pe când se lăsa întunericul, mama, care m-a găsit la gura fântânii, m-a tras de braț, și în clipa aceea piatra pe care călcase a alunecat. Țipătul ei căzând îmi răsună și acum în ureche. Se făcuse miezul nopții când i-au scos din fântână trupul fără viață. După moartea mamei m-am alăturat copiilor de la orfelinatul Darüşşafaka și am adormit de fiecare dată imaginându-mi diverse lucruri în dormitoarele comune, în care toată lumea își povestea lunga viață.

Kamo ne-a scrutat să vadă dacă îl ascultam cu adevărat.

— Când eram logodit cu Mahizer, i-am luat cadou romane și cărți de poezii. Profesorul de literatură din liceu obișnuia să ne spună că fiecare om are un limbaj al lui, și că pe unii îi poți înțelege cu flori, pe alții cu cărți. Mahizer croia acasă materiale, cosea haine și uneori scria poezioare pe fițuici și mi le trimitea prin fratele ei. Îi păstram poeziile într-o cutie pe care o țineam la frizerie în sertarul de jos, între săpunurile parfumate. Frizeria mergea bine, numărul

clienților permanenți creștea constant. Într-o zi un client gazetar care tocmai se tunsese a fost împușcat exact când ieșea pe ușă de la mine, bucuros. Cei doi atacatori au venit lângă ziaristul răpus și i-au mai tras un glonț în cap, strigând: Ori ne iubești, ori ai dat colțu', băiete! A doua zi s-a adunat mulțime mare să-l comemoreze pe ziarist în locul unde rămăseseră încă urme de sânge. În amintirea tunsorii pe care i-o făcusem, m-am alăturat și eu mulțimii și am participat la funeralii. Nu credeam în politică, singurul om politic de care m-am simțit legat toată viața a fost profesorul meu de literatură, Hayattin Hoca. Chiar dacă nu ne vorbea despre astfel de lucruri, mai vedeam printre dosarele lui ziare socialiste. Scepticismul meu era absolut, cum să poată schimba lumea o politică al cărei material e omul? Cei care susțineau că bunătatea poate salva societatea și ne poate face fericiți nu cunoșteau omul. Se făceau că nu văd egoismul, lua-i-ar dracu. La baza naturii omenești stăteau propriul interes, ambiția și competiția. Când spuneam asta, clienții mei se opuneau și încercau cu înflăcărare să-mi schimbe părerea. Cum poate să gândească așa un om care iubește poezia? spusese un client care aștepta la coadă. Venise lângă oglindă și citise cu voce tare câteva versuri din *Florile Răului* pe care le agățasem acolo. Violența nu dădea semne că încetează, auzeam cum erau împușcați oameni în cartierele învecinate. O dată, un client tânăr a intrat grăbit înăuntru și mi-a cerut să-i ascund arma înainte să apară polițiștii. Dacă am ajutat pe cineva din întâmplare, n-a fost pentru că mi-ar fi păsat de politică. Eu credeam doar într-o viață în care să pun niște bani deoparte ca să îmi iau o casă, să am copii și să petrec nopțile cu Mahizer. Dar Mahizer nu rămânea însărcinată. În al doilea an de căsnicie, când ne-am

dus amândoi la doctor, am aflat că problema era de fapt la mine. Într-o seară când închideam frizeria am văzut trei oameni atacând un bărbat. Era profesorul meu de literatură din liceu, Hayattin Hoca. Am scos cuțitul, m-am repezit spre ei și i-am tăiat pe mâini și pe față. Atacatorii, care nu se așteptau la una ca asta, au dat înapoi și s-au făcut nevăzuți în noapte. Hayattin Hoca m-a îmbrățișat. Am mers vorbind tot drumul și am intrat într-o tavernă din Samatya. A povestit fiecare despre sine. Hayattin Hoca schimbase două școli după Darüşşafaka, își împușinase orele de predat, iar acum petrecea mai mult timp cu politica. Își făcea griji pentru viitorul țării. Auzise că mă înscriesem la facultate, la Limba și Literatura Franceză, însă nu aflase că în anul doi fusesem nevoit să mă retrag pentru că trebuia să muncesc, să-mi câștig traiul. I-a părut rău. M-a întrebat dacă mă mai interesează poezia și i-am răspuns murmurând câteva versuri din Baudelaire pe care le învășasem la cursurile lui. M-a privit cu mândrie și mi-a reamintit de premiul întâi pe care-l câștigasem la concursul de recitare. Am ciocnit paharele de *rakı*. Hayattin Hoca s-a bucurat că mă însurasem, el era tot celibatar. Se pare că se îndrăgostise de o elevă din liceu cu câțiva ani în urmă, dar nu-i spusese nimic fetei, iar când auzise că s-a măritat imediat după absolvire, se retrăsese cu totul în singurătate. Am băut până dimineață.

Eu am recitat din poeziile știute pe dinafară, iar el a citit poezii pe care le scrisese pentru fata pe care o iubise. Nu știu cum m-am întors acasă. Abia a doua zi când m-am dezmeticit din mahmureală mi-am dat seama că în ce compusese Hayattin Hoca se pomenea numele lui Mahizer. După o lună, a fost înmormântarea lui Hayattin Hoca, dar nu m-am dus. Fusesse împușcat cu un singur

glonț în cap când ieșea de la școală. S-a găsit în dosarul lui un poem pe care mi-l dedicase și în care vorbea despre cavaleria curajoasă pe furtună. Mi l-a adus un prieten de-al lui. În seara aceea am strâns-o în brațe pe Mahizer și am rugat-o să nu mă lase. De ce să te las, bărbatul meu nebun? m-a întreat. Luasem acasă cutia pe care de ani de zile o păstram în sertarul cu săpunuri de la frizerie. Am deschis-o, am scos hârtiile cu poezii pe care le scrisese Mahizer când eram logodiți și am rugat-o să mi le citească. Foile miroseau un pic a lavandă, un pic a trandafir. În timp ce Mahizer citea, i-am desfăcut nasturii de la cămașă și i-am luat sfârcul în gură. Aș fi vrut să sug lapte, dar simțeam numai gustul lacrimilor ei, care-i cădeau pe piept. Au trecut trei luni. Într-o noapte Mahizer a plâns din nou, punându-mi întrebare după întrebare, cu glas tremurător. M-a întreat cine l-a împușcat pe Hayattin Hoca. N-a făcut niciun gest necugetat față de mine, mi-a zis ea. Se pare că de câteva zile vorbeam în somn, spunând că și-a meritat soarta. Am întreat-o de cine am mai pomenit. Adică mai sunt și alții? a întreat Mahizer. Am jurat pe capul mamei. N-am nimic de-a face cu moartea lui, ce vorbesc oamenii în somn sunt doar cuvinte fără noimă, am spus. Mi-am luat paltonul și am ieșit afară în frig. Ce fel de păcat era ăsta? Spiritul meu obosit. Prostănac bătrân. Spiritul meu, care odinioară avea aripi de foc. Dacă te-ar fi atins câtuși de ușor pintenii speranței te-ai fi aprins. Hei, tu, bolnav care răsuflă greu, cal care nu mai e bun de nimic. Există oare ceva pe lume care să nu se stingă niciodată? Spiritul meu, amărât senil cu răni sângerânde. De-acum nici savoarea vieții, nici furtuna nepotolită a dragostei nu mai poate ajunge la apele tale. Tu, fior al timpului care mă faci

să dispar încet la fiece suflare. Timp care-mi iei spiritul și mi-l duci departe. Nu știu cum am ajuns la fântână, cum am ridicat pietrele și am deschis capacul, nu mai judecam. M-am aplecat și am strigat în gol. Mamă! Când mi-ai băgat țâța cu forța în gură, de ce mi-ai dat lacrimi în loc de lapte? Mamă! De ce atunci când mi-ai strâns în brațe trupul subțire ai rostit numele tatei, și nu pe-al meu? Când îmi spuneai Kamil în loc de Kamo înțelegeam că la el te gândeai. Chiar și în ultima noapte aici mi-ai spus Kamil. Știam că piatra pe care ai călcat nu era bine fixată și se mișca din loc. Urma să cazi, mamă! Îmi spuneai că datorită tatei m-am născut, că lui îi datoram viața asta. Pedepsa lui Dumnezeu! Morții s-au dus. Nu pricepeai ce crudă e lumina. Arată numai pe dinafară lucrurile și nu ne îngăduie să privim înăuntru.

Frizerul Kamo a mormăit ultimele cuvinte ca pentru sine. Și-a aplecat capul în față, apoi l-a smucit pe spate și s-a lovit de perete.

— Criză de epilepsie! a strigat Doctorul, întinzându-l imediat pe Kamo pe jos.

Ca să nu-și înghită limba, i-a băgat între dinți bucata de pâine pe care o păstram pentru un eventual nou coleg de celulă. Eu i-am ținut picioarele. În criză, Kamo se zbătea și făcea spume la gură.

Ușa celei s-a deschis. Gardianul care stătea ca un uriaș deasupra capului nostru ne-a strigat:

— Ce-i, bă?

— Prietenul nostru are o criză de epilepsie, a spus Doctorul, ca să-l ajutăm să-și revină e nevoie de un miros puternic, de colonie sau de ceapă.

Gardianul a pășit înăuntru și a zis:

— Dacă prietenul vostru cretin dă ortul popii, să mă anunțați să vin să-i iau leșul.

Dar ca să fie sigur s-a aplecat să se uite la fața lui Kamo. Gardianul puțea a sânge, mucegai și umezeală. Era clar că băuse înainte să-și înceapă tura, suflarea îi duhnea a alcool. După ce a așteptat puțin, s-a retras și a scuipat pe jos.

Când închidea ușa în urma lui, în ferestruica celulei de vizavi am văzut fața fetei care fusese adusă azi. Avea ochiul stâng închis și buza de jos spartă. Era prima ei zi aici, însă era evident după culoarea rănilor că o torturau de mai multă vreme. După ce ușa s-a închis, m-am aplecat pe planșeu. Pe de o parte îi țineam strâns picioarele lui Kamo, iar pe de alta îmi lipeam obrazul de beton ca să-i pot vedea picioarele gardianului prin spațiul de sub ușă. Se întorsese spre față și aștepta. Se vedea după picioare, care-i rămăseseră nemișcate. Oare fata nu se trăsese în spate din ferestruică, nu se așezase într-un colț întunecos al celulei? Gardianul nu înjura, nu o amenința, nu îi izbea în ușă și nu intra în celula ei s-o dea de toți pereții. În timpul asta, Kamo avea convulsii și încerca să-și elibereze picioarele din strânsoarea mea. Își întinsese brațele în lateral și se-mpingea cu mâinile în pereții celulei. După o ultimă zvârcolire, spasmele au încetat și hârâitul i s-a potolit. Gardianul, care pândise celula de vizavi, a lăsat-o și el în pace pe față și a plecat, zgomotul pașilor lui îndepărtându-se pe coridor. M-am ridicat și m-am uitat spre celula de vizavi. Când am văzut-o pe față în ferestruică, am dat din cap, dar ea nu s-a mișcat. După o vreme, s-a tras înapoi și s-a făcut nevăzută în întuneric.

Doctorul s-a sprijinit de perete și și-a întins picioarele. L-a așezat pe Kamo cu capul pe picioarele lui.